Ուրեմն էր պամիիւլացին Զրադաշտի կամ Զրադաշտականութեան հետ աղերսի մէջ դնելու անիմաստ փորձերը պատմական լուրջ եւ մտադրութեան արժանի հիմ մը չունին: Համեմատական քննութեան այս ուրախալի արդիւնքով կացութիւնը կը պարզուի նաեւ Արայ Գեղեցիկի տեսակէտով: Անուններուն գրեթէ նոյնութիւնը, ինչպէս նաեւ առասպելներու նմանութիւնը, բայց մանաւանդ պամիիւլացւոյն հօր անունը այնպիսի ծանր վաստեր են, որոնց վրայէն անկարելի է լուսաբեմ անցնիլ առանց առողջ բանականութեան եւ պատմական-առասպելաքննական մեթոտին դէմ մեղանչելու: Այս կը տեսնուի նաեւ Պրոկղի հատուածէն, ուր ամենահետաքրքրական տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Ἀρμένιος անուան մասին: Նախ թէ իրեն ծանօթ յոյն մատենագիրներէն ոմանք Ἀρμένιος-ը Ἀρμόνιος կ'ուզեն կարդալ եւ թէ իր կարդացած Զրադաշտի գիրքն ալ Ἀρμόνιος ունի: Այսպէս կարդացած ըլլալու է նաեւ Պլուտարքոս, այն տարբերութեամբ որ Պլուտարքոս Ἀϊն վրայ spiritus lenis-ի տեղ spiritus asper կը դնէ, որով կ'ունենանք՝ Ἁρμόνιος = Հարմոնիոս. եւ թերեւս ասկից առիթ առած պամիիւլացւոյն առասպելին փոխաբերական եւ այն՝ բոլորովին բնաձգօսիկ մեկնութիւն մը տուած է, որպէս թէ Պղատոնի միտքն ըլլար առասպելովս հասկըցնել թէ հոգիներու մարմիններու հետ միաւորումը տեղի կ'ունենայ ըստ ներդաշնակութեան օրէնքներուն. հմմտ. Ἁρμονία կամ ἁρμόνιος, որ կը նշանակէ "յարմար, պատշաճ, ներդաշնակ եւն: Ընթերցուածս Պլուտարքոսի եւ կեղծ-Զրադաշտի գործածելովը բնականաբար ոչ նուիրականութիւն կը ստանայ եւ ոչ ալ սխալ ըլլալէն կը դադրի: Պղատոնի գործքերուն ձեռագիրներու համեմատութեամբ կատարուած ինձի ծանօթ բոլոր հրատարակութիւններն ալ Ἀρμένιος ունին եւ Պրոկղ ալ նոյնը կը համարի միակ ուղիղն ու սկզբնականը, եւ հաւանօրէն ինքն ալ ձեռագիրներու մէջ ուրիշ ընթերցուածի չէ հանդի-

պած, ապա թէ ոչ չէր գոհանար ըսելով պ
զապէս թէ եղած են անձինք, որոնք կը բար
անունս ուրիշ կերպ ընթեռնուլ եւ մեկ
Պրոկղ ասով զմեզ քայլ մըն ալ յառաջ
մղէ դէպի ճշմարտութիւն:

Սակայն յոյն փիլիսոփան իր հատուած
հայուն սիրտը բուն իսկ այն ատեն երախ
գիտական ղգածումներով կը լեցընէ հանդ
իր անձին, երբ կը յայտարարէ թէ շատեր կ
եւ՝ նաեւ նշանաւոր մարդիկ, որոնք
Պամիիւլացին հայ կը համարին: Ի հա
իր խելքը տակաւին չի կրնար ըմբռնել թէ ի
պէս ցեղով պամիիւլացի մը հայ կրնայ ըլլ
բայց ապահով եմ, որ նաեւ ինքը ասոր պ
համոզուէր, եթէ գէթ աղօտ կերպով ծան
ըլլար Արայի առասպելին: Երբ հայ համարող
րու կարգէն է նաեւ Կիւրեղ Աղեքսանդրաց
(տե՛ս վեր), վասն զի Ἥρα τινὰ τῶν ἐξ Ἀρ
νίας ուրիշ կերպ չի մեկնուիր: Այս պարագայ
ինչպէս կը տեսնուի, Աղեքսանդրիոյ Հայրապե
Պղատոնի "τοῦ Ἁρμενίου„ն իբր յատուկ անո
չառնուր, այլ աւելի իբր ազգանուն, որ
Ἥρός τοῦ Ἁρμενίου-ի փոխարէն կ'ըլլայ "Էր
Հայու մը որդին„. եւ շատ հաւանական է թ
Պրոկղի յիշած անձինքներու մէջ ալ կային շ
տեր, որոնք τοῦ Ἁρμενίου այս իմաստով կ
հասկընային: Պրոկղ ասոր հակառակ է եւ պ
չափ կերեւայ իրաւունք ունի:

Հոս կը ծագի բաւական դժուարին հարց
մը. Պղատոն Ἁρμένιος իբր յատուկ անուն գոր
ծածելով՝ իրեն պատմողներէն ուղղակի լսած
աւանդած է թէ լսածին յունարէն լեզուի հա
մապատասխանը. ուրիշ խօսքով՝ Պղատոն պր
դեօք Հայկ լսած չէր, որուն փոխարէն ինք
Ἁρμένιος դրաւ: Ասոր նկատմամբ բացորոշ բա
մը կարելի չէ ըսել. թէեւ անձնապէս մէտ նե
աւելի ժխտելու, վասն զի հոս ենթադրութի
մը կ'ըլլայ, որ գիտական հիմ չունի այլ եւ
այսինքն՝ կ'ենթադրուի թէ Ἁρμένιος կամ Ար
mina (պրսկ.) անունով զմեզ օտարները մկրտած
են, մինչդեռ մեր իսկական անունը եղած
միշտ Հայ, Հայեր, Հայք: Թէ Ἁρμένιος
պատմականապէս մեր մէջը գոյութիւն ունե
ցած է, կը վկայեն Հայկայ ազգաբանութեան
մէջ յիշուած Արամանեակ, Արամայիս
Հարմա, Արամ անունները, որոնք անկարել
է, որ ամբողջութեամբ Աննանունէ (= փաւստոս
կամ Խորենացիէն շինուած կամ յարմարցուած
ըլլան, մանաւանդ որ Արամայիս սեպագիր արձ
ձանագրութիւններէ ծանօթ ուրարտական Թա-

յունական փիլիսոփայութեան: Թեոդորոս Մոպսուեստացին եւ մեր Եզնիկին աւանդածը խիստ երկարամտաակաբանութիւն է եւ արդիւնք գլխաւորաբար Սասանեան չրջանին տեղի ունեցած կրօնական յեղաշրջման, որով գերագոյն սկիզբ հռչակուեցաւ Զրուան, ուսկից են Որմիզդ (= Ահուրա-Մազդա) եւ Ահրիման: Զրուան աղերսի մէջ է Թերեւս բաբելական Kaivānu անուան հետ. հմմտ. Zimmern, Keilinschrift und das Alte Testament, 3. Aufl., էջ 409 f. կը համեմատուի նաեւ բարել. Sarpanitu-ի (Zerpanitu) հետ, Jastrof, Die Rel. d. Babyl. u. Assyr., էջ 115:

գաւորի մը անունն է: Այս տեսակէտով մեծ
փաստ է նաեւ Մինուաս Ա.-ին արձանագրու-
թեան մը մէջ յիշած Ur-me-ni անունը, զոր
Լեման-Հաուպտ Հայերուս նախահայրերը կը
համարի[1] եւ կամ Հոմերոսի Ἀρμοι ժողովուրդը,
զոր Մարկուարտ շատ սրամիտ կերպով Մինուա-
այ Ur-me-niներու հետ կը նոյնացընէ՝ -ni-ն
ուրարտական վերջաւորիչ մանիկ նկատելով[2]:
Արիմացիները Քս. յ. 1000-ական թուականնե-
րուն հաւանօրէն Հարաւային կապադովկիոյ Ար-
գէոս լերան մօտերը կը բնակէին, հետեւաբար
ոչ շատ հեռու Մալաթիայէն, որուն քովերը
Մինուաս Ա. Ուրմենիներու հետ բախում ունե-
ցաւ: Պրոֆ. Մարկուարտ նայելով՝ անուանս
հետ կապ ունի մինչեւ իսկ Արմաւիր, որ
Հայերու ամենահին մայրաքաղաքն էր:

Այս մասին աւելին կը վերապահեմ ու-
րիշ առթի. առ այժմ այսչափը միայն ըսեմ,
որ իմ կարծիքովս Հայ ժողովուրդը նախնաբար
կը բաղկանար երկու գլխաւոր ցեղերէ, մին
իր Հայկ ցեղատուածով, միւսը իր Արամա-
նեակով կամ նմանահնչիւն աստուածով մը:
Բուն Հնդեւրոպականները վերջիններս էին, իսկ
առաջիններն աւելի հատական[3], որոնք սակայն
քաղաքակրթութեամբ աւելի բարձր եւ նաեւ
բազմութեամբ աւելի շատ ըլլալուն՝ ազգային-
ներու մէջ գարերու ընթացքին իրենց անունով
սկսաւ յորջորջուիլ ամբողջ Հայութիւնը: Բայց՝
որչափ կ'երեւայ, իշխողը Արամանեակի ցեղն
էր, որուն կը վերաբերէ նաեւ Արայ իր առաս-
պելով: Հետեւաբար առանց աւելորդ են-
թադրութիւններով դժուարութիւն դժուարու-
թեան վրայ բարդելու կրնանք կարծեմ ընդու-
նիլ թէ պղատոն Արայի հօր նկատմամբ ինչ
որ լսած է, այն գրի առած է: Եւ լսած է հա-
ւանօրէն պամիիւլեայի մէջ կամ ինքնին իսկ
հայազգիներէ, որոնց հոն ներկայութիւնը շատ
ալ կարելի էր, եթէ նկատենք կապադովկիոյ
եւ պամիիւլիոյ աշխարհագրօրէն իրարու մօտ
ըլլալը — եւ կամ՝ որովհետեւ հոն ալ տարա-
ծուած էր Արայի պաշտօնն ու առասպելը: Վեր-
ջին հնարաւորութեանն ի նպաստ խօսող առա-
ջին փաստն է Էրոսի պամիիւլացի յորջորջումը
եւ երկրորդ ան իրողութիւնը, թէ Հայերը
փռիւգացիներու ցեղակից են եւ ժամանակ մը

1 SBBA. 1900, էջ 621:
2 Die Entstehung der arm. Nation, էջ 66—68:
3 Այս մասը կը բնակէր Թերեւս կապադովկիոյ աւելի հարաւային կողմերը. նահանգը հին ատեն կ'ըսուէր Կատաւոնիա, որ հատ անուան հետ կապ ունի:

նաեւ ի միասին եղած. արդ պատմականօրէն անուրանալի է թէ փռիւգիայի եւ պամիիւլիայի միջեւ մշակութային մեծ տուրեւառ մը տեղի ունեցած է:

ԴՈԿՏ. Հ. Ա. ՄԱՏՌԿԵԱՆ

ՅՈՒՅՑԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ԶԵՌԱԳՐԱՑ Ս. ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՈՒՑ Ի ՍԵԲԱՍՏԻԱ

—

(Շարունակութիւն:)

151.

ՁԱՌԸՆՏԻՐ

?

Մեծութիւն՝ 28×19×4: — Գրութիւն՝ երկսիւն: — Թուղթ՝ 129 (= 258): — Նիւթ՝ թուղթ: — Կազմ՝ կաշեփայտ: — Ձեռնամանք՝ տիպացած եւ կեղտոտած: — Տողք՝ 41: — Գիր՝ բոլորգիր: — Վերնագիր՝ կարմիր: — Սկզբնազարդ՝ պարզ: — Լուսանցազարդ՝ եւայլն չկան: — Գրչ՝ Ղազարոս:

Մատեան է՝ ճառընտիր եւ մանուկ ըստ հետեւեալ մանրամասնութեանց:

Ա. ՃառընտիրՀՀ (էջք 1—128):

1. (սկիզբը ինկած թերթեր կան).. "յաղագս արիոս աղաչեմք: Եւ կարկառեալ զձեռս իւր ասէ. արիոս այժմ յաւիտենին եւ ի հանգերձեալսն, եղիցի որշեալ ի փառաց որդւոյն Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի Տեառն մերոյ: Եւ յասելն զայս երանելի եպիսկոպոսին ահ կալաւ զամենեսին... այսպէս վկայեցաւ սուրբ եպիսկոպոսն պետրոս ի փառս ամենասուրբ երրորդութեան, որում փառք յաւիտեանս ամէն„:

2. Ամանասի եպիսկոպոսի ասացեալ է յաղագս Անտոնի անապատականի:

3. Յաղագս սուրբ մանկանցն որ Ալեքսոս ննջեցին, եւ յարեան յաւուրս մեծին Թէոդոսի թագաւորին:

4. Վկայաբանութիւն սրբոյն Սարգսի զաւրավարին եւ որդւոյն նորա Մարտիրոսին եւ այլոց զինուորացն որք ընդ նոսին վկայեցան, յաւուրս ամբարիշտ թագաւորին յունաց եւ պարսից Յուլիանոսի եւ Շապհոյ:

5. Երանելոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ է ի Ծնունդն Քրիստոսի:

6. Ի մեծի աւուր Տեառընդառաջին,

© National Library of Armenia

թուղթ Գրիգորի արծրունեաց եպիսկոպոսին յԵրուսաղէմ ի Հայք վասն Ցեառընդառաջին:

7. Պատճառ Ցեառընդառաջին:

8. Երանելոյն Եփրեմի խորին ասորւոյ ասացեալ է վասն սրբոյն Յովհաննու Մկրտչին, ի կաքաւումն Հերովդիադայ. Թարգմանութիւն Ցեառն Գրիգորի Հայոց կաթողիկոսի:

9. Վկայաբանութիւն սրբոյն Մարիանէ կուսին:

10. Բուն Բարեկենդանին. Յովհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ է վասն ապաշխարութեան:

11. Երանելոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ է վասն սիրոյ եւ խրատուց եւ պահոց եւ աղօթից եւ ողորմածութեան եւ խոստովանութեան:

12. Դարձեալ վասն խոստովանութեան յայլմէ ճառէ:

13. Յովհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ վասն աղուհացից:

14. Եփրեմի սրբոյ վարդապետի:

15. Նորին վասն զգուշութեան մեղաց յաւուր կիւրակէի:

16. Վասն խաչի եւ եկեղեցւոյ:

17. Ի յիշատակ Դաւթի մարգարէին եւ Յակովբայ առաքելոյն:

18. Դարձեալ վասն Դաւթայ մարգարէին:

19. Այլ եւ զայս ցուցից թէ որպէս կարասցէ մարդ զմիտ իւր որոշել յերկրաւորացս եւ զայս կեանքս արհամարհել եւ Աստուծոյ միայն ցանկալ եւ արքայութեանն:

20. Յաղագս պտղոյ եւ պատարագաց եւ ողորմութեան Աստուծոյ:

21. Եւսեբիայ ասացեալ է վասն Յովհաննու Մկրտչի որ ի դժոխս աւետարանէր վասն գալստեան Յիսուսի Քրիստոսի:

22. Վասն երկիւղիւ եւ զգուշութեամբ ի սուրբ խորհուրդն մերձենալ:

23. Արիացեալն հոգւով քաջութեամբ աստուածահայր մարգարէն Դաւիթ բազում ժամանակօք յառաջագոյն տեսեալ զանպատմելի չարչարանք սրբոցն լցաւ հոգւով սրբով եւ ասէ անցաք մեք ընդ հուր եւ ընդ ջուր եւ հաներ զմեզ ի հանգիստ:

Բ. Եպիփան Կիպրացւոյ Բարիախօս կամ Բարաւախօս.

"Բարիոք ասաց Բարիախօսն յաղագս աստուծոյ, որ թագաւոր է ամենայն գազանաց... ապա բարւոք ասաց բարեխօսն վասն եղջերուին„ Համառօտաբար կը նկարագրուին առիւծ, բու-

բու, ծար, աղաց, ձաղամբր, հաւալուսն, բու, փիւնիկ, յոպոպ, ցին, մրջիւն, ուղտաքաղ, էշ ոզնի, աղուէս, յովազ, վահանակիր, կաքաւ, սիրէն, միեղջիւր, խարադրիոն, բորէն, ծարմով, պերեքեւոն, ագռաւ, տատրակ, ծիծառն, եղջեր նասուններըը, կրօնաբարոյական պատշաճ ներ ընելով:

Գ. Վարք Հարանց.

"Արիստոտ ասէ ի գերակենդանեաց է ժամ ծնանին կենդանիք ձագք... ոսկի գր

Դ. Ժամանակագրութիւն.

Կը սկսի Ադամէն եւ կը վերջանայ թուին . . . սպանին զՊալթաւն եւ զՔարալ Թավրէզ եւ եկին եւ Հռոմք գլխաւորք, անչարն, Սուլամիշն, Տպըշխան, Թողու զն մուրն, ի սոյն ամի դարձաւ Սմբատ թագա ի Խաղան„:

Ե. Երզնկացւոյ յաղագս երկնից շարժ Յաղագս երկնից շարժմանց նուաստ Յովհան վարդապետի Երզնկացոյ, շարադրեալ յիմա նոց ի խնդրոյ բարեպաշտ պատանւոյ պա Վախթանկայ:

Զ. Ճառընտիր.

1. Վասն խոստովանութեան բան խր տական, հարկաւոր յոյժ եւ պիտանի:

2. Այլ խրատ վասն խոստովանութեան յԱռաքել վարդապետէ, ոտանաւոր:

3. Այլ խրատ հոգեւոր եւ տաղ Յով սափու եւ Բարաղմու:

4. Վասն խոստովանութեան քարոզ խրատ:

5. Այլ խրատ զղջման, արտասուաց, պաշխարութեան. "Լուացարուք, սրբեցարուք որպէս զձիւն սպիտակ արարից„:

6. Այլ խրատ. "Նախ զի Աստուած սիրտն հայի... հրամանակարգ„:

7. Այլ խրատ ապաշխարութեան պիտան

8. Վասն աղօթից խրատ եւ քարոզ. "Ն այս վասն պատճառի... զոր վրան խաւարի ա Դաւիթ„:

9. "Իսկ զտեղի աղօթից նախ զեկե ղեցի ասէ:

10. Դարձեալ այլ քարոզ գեղեցիկ ա պաշխարութեան. "Տես կրաւնս եւ խրատ ու սանիմք ի մարգարէէն... արքայութեան, ամէն„

11. Վասն աղօթից եւ յեկեղեցի գնալո "բացցին դրունք քո... ի սուրբ արքայութիւն„

12. Վասն պահոց թէ որպէս պահեմք որ հաճէ Աստուած. "Եւ վասն է՞ր զպահք այս, որպէս զհրէիցն... պարտ է ողորմել նմա„:

13. Գրեցաք յառաջ զաղօթից, զպահոց խասլիաթն, ապա այս վասն ողորմութեան. "Վասն է՞ր ամենայն մեղաց, այսինքն շնութեան, սպանութեան եւ այլոցն... եւ մեղաւորաց„:

14. Դարձեալ այլ քարոզ վասն ողորմութեան... այս թէ որքանի իրք պիտոյ են, զի կատարեալ լիցի ողորմութիւնն... որպէս ցուցաւ:

15. Վասն կիւրակէի, քարոզ սրբութեան պահոց. "Եւ կոչեսցես զշաբաթս փափուկս... մեզ հաւատացելոցս„:

16. Դարձեալ այլ խրատ հոգեւոր վասն մեղաւորաց եւ վասն արբեցողաց բազում խրատք:

17. Վասն արտասուաց որ շուտով հաշտի Աստուած. "Վասն է՞ր է զի վասն արտասուաց առաւել հաշտի Աստուած... ընդ արտասուս մանկան„:

18. Վասն զգուշութեան յաւուր կիւրակէի. "Արդ ո՞վ աստուածասէրք հարք եւ եղբայրք„:

19. Գրիգորի սարկաւագի Երուսաղէմացւոյ ասացեալ գովեստ սուրբ ի սուրբ խաչն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. "Օրհնեսցուք եղբայրք, զհրաշագործ տնօրէնութիւն միածնի եւ անճառին„:

20. Երանելոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ ի թեսաղոնիկեցւոց թղթոյն մեկնութենէն. "Մեք որ կենդանիքս մնացեալք եմք ի գալստեան Տեառն ոչ ժամանեմք...„:

21. Երանելոյն Եպիփանու ասացեալ է յաղագս յայտնութեան Ղեւոնն որդւոյն կորստեան, զոր Տէր Յիսուս սատակեսցէ մերձ ընդ մերձ. "Արդ զասացելոց ժամանակաց...„:

22. Վասն խօսելոյ ընդ այլազգիս. "Յաղագս Քրիստոսի տնօրէնութեան... հայեսցին ի նա յոր խոցեցինն„:

23. Երանելոյն Աթանասի աղէքսանդրացւոյ հարցմունք վայելուչ եւ պատասխանիք Կիւրղի. "Հետեւումն համարիմ ընդ Աստուծոյ... որով տանջեցանն անդ ոչ դատապարտի, ապա թէ ի...„:

24. Հարցմունք եւ պատասխանիք ի սուրբ գրոց. "Մինչ ոչ էին ստեղծեալ հրեշտակք եւ մարդիկ, զաստուածութիւնն ո՞վ փառաւորէր. պատասխանի. — Հայր յորդւոյ փառաւորէր եւ որդի ի հօրէ եւ սուրբ հոգին ի նոցունց... այլ Մարիամ„:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ. Ընդհանուր եւ մեծ յիշատակարանը կորսուած է, բայց մէջերը կայ հետեւեալը որ քիչ տարբերութեամբ յաճախ կը կրկնուի. "Քրիստոս Աստուած անարատ գառն Աստուծոյ հօր, պատարագեալ ի վերայ սուրբ խաչին, որով ազատեցեր զընդդարկեալ ազգիս յարգելանէ մահու, եւ այժմ ի ձեռն մեղսաքաւիչ մարմնոյ եւ արեան քո, որ յամենայն եկեղեցիս ուղղափառաց պատարագի մատուցմամբ առաջի հօր քո երկնաւորի եւ մարդասիրի, սակս քաւութեան մեր, արդ ի ձեռն այսր պարգեւաձիր շնորհի պարգեւեա մեղուցեալ ծառայի քո Ղազարոսի եւ ծնողաց իմոց Օղուլ պալէ եւ Շահզատին եւ եղբարց իմոց Մինասին եւ Թոմասին, եւ Զաքարեայ եպիսկոպոսին, նաեւ զընթերցողդ եւ զլսողդ որք զմեզ յիշէք աղօթիւք, յիշէ Տէր Աստուած ընդ ամենայն սուրբս իւր եւ արժանաւորս արասցէ երկնից արքայութեան իւրոյ ամէն„:

Ձեռագիրս Ս. Նշանի Մատենադարանին նուիրուած է Քօթնեցի Ոսկեան Տէրտէրէ, Տ. Շաւաղ Ծ. վարդապետի միջոցաւ, 1911 փետր. 27ին:

ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ

(Շարունակելի:)

ՖԵԼԻՔՍ ՕՍՎԱԼԴ

ԵՐԿՐԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

—

ԳԵՐՄ. ԹՐԳՄ.

ՕՏՏՈՅ ՎԻԼՔԷՆՍ

—

ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲՆԱԳՐԷՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐԷՆԻ

(Շարունակութիւն:)

ԿԱՒԻՃ

11. — Յուրայի հակառակ՝ Կաւիճն այս կամ այն ձեւով Հայաստանի ամէն լեռնագրական տարերաց մէջ կը գտնուի:

Թէպէտ եւ ամէնէն ընդարձակագոյն չափով երեւան կու գայ եզրալերանց մէջ, բայց նաեւ նոյնը կը կազմէ մեծաւ մասամբ Հայաստանի ողնայարը՝ Շատին լեռը, որ կեդրոնական բարձրաշխարհը կը բաժնէ Ռուսական եւ Թրքական մասերու: Ներքին Կաւիճը կը սկսի ակներեւ դրոշմուած